

PARASPORTPOLITISKT PROGRAM

Juni 2016

Inledning

Det parasportpolitiska programmet har kommit till utifrån det faktum att idrottsrörelsen är en del i lösningen på ett av det svenska samhällets största, men också mest påverkbara, folkhälsoproblem – folkhälsan hos personer med funktionsnedsättning.

Den föreningsdrivna idrotten är en viktig del av den svenska folkrörelsen och erbjuder idag ca 3 miljoner medlemmar – barn, unga och vuxna- en aktiv fritid. Varje dag, året om, erbjuder ideella och djupt engagerade ledare tusentals timmar av fysisk aktivitet och idrott som skapar glädje, rörelse och hälsa.

En målgrupp som däremot inte nås i lika stor utsträckning som befolkningen i övrigt är personer med funktionsnedsättning, trots att den särskilt lyfts fram under "Idrott för alla" i idrottsrörelsens idéprogram "Idrotten vill¹". Anledningarna till detta är flera, men i grunden är det en jämlikhetsfråga – skapar vi inom idrottsrörelsen och samhället de förutsättningar som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna välja att ha en aktiv fritid på samma villkor?

Vi vet att fysisk aktivitet ger positiva effekter för alla människor, men de är dessutom ännu större för personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt². De positiva effekterna är tydliga för individen i och med bättre fysik, större sociala nätverk, bättre resultat i skola och utbildning samt inte minst bättre förutsättningar både att komma in, och lyckas, på arbetsmarknaden³. Samtidigt är de negativa konsekvenserna av att inte röra på sig också större för målgruppen. Här spelar parasporten en avgörande roll genom att erbjuda fysisk aktivitet och idrott i ett socialt sammanhang på lika villkor, en verksamhet som alltså i längden gagnar såväl individen som samhället i stort.

I det här parasportpolitiska programmet har vi identifierat sex områden där vi ser att gemensamma insatser krävs för att nå målet om förbättrad folkhälsa genom fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning. Vi vill nu bjuda in idrottsrörelsen, makthavare och samhället i stort att tillsammans med oss i Parasport Sverige verka för minskade ohälsotal och bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att ta del i samhället på lika villkor. Med gemensamma insatser kan vi säkerställa att vi får ett samhälle för alla. På riktigt.

Margareta Israelsson

Johan Strid

Ordförande, Parasport Sverige

Generalsekreterare, Parasport Sverige

Nationella fakta

- *Personer med funktionsnedsättning anger genomgående och i alla åldrar sämre livsvillkor och sämre hälsa än övrig befolkning*
- *Det är mer än dubbelt så vanligt att ha en stillasittande fritid bland personer med funktionsnedsättning än befolkningen i övrigt*
- *Andelen förvärvsarbete är lägre bland personer med funktionsnedsättning jämfört med övrig befolkning⁴*

¹ <http://www.svenskidrott.se/Omsvenskidrott/>

² http://www.parasport.nu/ImageVaultFiles/id_103218/cf_78/Rapport_on-dig_oh-lsa.PDF

³ http://www.parasport.se/ImageVaultFiles/id_46777/cf_78/aktivt_liv.PDF

⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/documents/om-myndigheten/uppdrag-styrdokument/avslutade/Slutrapport-funktionshindersuppdraget-2011-2016.pdf>

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵, som antogs av Sverige 2008, står följande (artikel 30, punkt 5):

”För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i rekreations- och fritidsverksamhet och idrott, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att

- a. uppmuntra och främja deltagande i största möjliga utsträckning av personer med funktionsnedsättning i allmänt tillgänglig idrottslig verksamhet på alla nivåer,*
- b. säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att organisera, utveckla och delta i idrott och rekreation som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning och i detta syfte uppmuntra erbjudande av ändamålsenlig instruktion, utbildning och resurser på lika villkor som andra,*
- c. säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till idrottsanläggningar, rekreationsanläggningar och turistanläggningar,*
- d. säkerställa att barn med funktionsnedsättning har lika möjligheter som andra barn att delta i lek, rekreation, fritidsverksamhet och idrott, däribland inom utbildningssystemet, samt*
- e. säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till service av personer och organ som ägnar sig åt att organisera rekreationsverksamhet, turism, fritidsverksamhet och idrott.”*

Den svenska idrottsrörelsen hänvisar till konventionen i Riksidrottsförbundets stadgar och i idéprogrammet ”Idrotten vill” där det fastslås att alla, oavsett förutsättning, ska ges möjlighet att ta del i rörelsen och dess verksamhet.

Konventionen fastställer också (i artikel 27) rätten till arbete och sysselsättning, som - liksom rätten till deltagande i fritidsverksamhet och idrott - spelar en avgörande roll för livskvalitet och hälsa.

Idrott och personer med funktionsnedsättningar nämns också särskilt i Agenda 2030 (FN:s globala utvecklingsmål) som Sverige tillsammans med övriga världssamfundet har åtagit sig att leverera på under perioden 2016-2030⁶.

- *Sveriges befolkning utgörs av 9,8 miljoner människor. Av dem beräknas ca 10 %, dvs. 980 000 personer, ha någon form av funktionsnedsättning*
- *Idrottsrörelsen har idag ca 3 miljoner medlemmar (barn, unga och vuxna), dvs. drygt 30 % av befolkningen*
- *Parasport Sverige har idag ca 37 000 medlemmar, dvs. når ca 4 % av gruppen personer med funktionsnedsättning*

Det finns viss osäkerhet kring statistiken både pga. integritetsfrågor i samband med registrering och medlemssystemet, men faktum kvarstår att idrottsrörelsen inte når målgruppen personer med funktionsnedsättning i motsvarande utsträckning som befolkningen i stort.

⁵ <http://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

⁶ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

1. Idrotten måste nå ut!

Ett gemensamt mål för idrottsrörelsen är att nå ut till ännu fler barn, unga och vuxna. För målgruppen personer med funktionsnedsättning är detta en stor utmaning. En av anledningarna är den positiva utvecklingen att personerna till stor del är integrerade i samhället (t.ex. inom skolan), och att det finns en väl fungerande integritetslagstiftning som förhindrar allmänna personregister över målgrupperna. Det senare innebär dock att vi inom parasporten är beroende av att olika institutioner (habiliteringar, syncentraler, skolor etc.) förmedlar information om möjligheterna inom idrotten.

I dagsläget erbjuder Parasport Sverige samt runt 40 andra specialidrottsförbund fysisk aktivitet och idrott i någon form för personer med funktionsnedsättning. Det är dock svårt att få en helhetsbild av vad som erbjuds, och det finns definitivt möjlighet att utöka till ännu fler förbund.

Krav på Parasport Sverige

- Ständigt utvärdera hur vi tillsammans med föreningar och distrikt bedriver vår verksamhet för att både behålla medlemmar och nå ännu flera
- Förstärka förmågan att bistå idrotter utanför vårt eget förbund med kunskap om hur fysisk aktivitet och idrott kan bedrivas för och med personer med funktionsnedsättning

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Kartlägga det aktuella utbudet av idrottsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning inom alla specialidrottsförbund
- Ta fram planer för hur respektive specialidrottsförbund kan jobba för att erbjuda fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning
- Genomföra, med stöd från Riksidrottsförbundet och Parasport Sverige, årligen återkommande insatser och kampanjer för att nå ut till målgrupperna

Krav på samhället

- Aktivt förmedla information om de idrottsmöjligheter som finns för personer med funktionsnedsättning. Kommuner, landsting och regioner måste ställa tydliga och mätbara krav på skolor, särskolor, habiliteringar, syncentraler och andra offentligt finansierade institutioner att samverka med den föreningsdrivna parasporten
- Kommuner, regioner och landsting måste avsätta särskilda medel för rekrytering till fysisk aktivitet och idrott för och med personer med funktionsnedsättning

För att det skall vara möjligt för personer med funktionsnedsättning att välja att idrotta måste några grundläggande villkor vara uppfyllda. Det handlar t.ex. om tillämpningen av LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta), tillgänglighet till/från och i idrottsanläggningar, idrottsutrustning och hjälpmedel och att sekretesslagen inte utgör ett hinder för personer med funktionsnedsättning att få information om möjligheterna till ett aktivt liv.

2. Tillgänglighet – alla ska kunna vara med!

En förutsättning för fysisk aktivitet och idrott är tillgänglighet i olika former. Det handlar inte bara om att anläggningarna i sig ska vara tillgängliga, utan att man ska kunna ta sig till och från anläggningarna, att det ska finnas idrottshjälpmedel och utrustning och att det överhuvudtaget finns ett utbud av idrott för personer med funktionsnedsättning inom rimligt geografiskt avstånd.

Grunden till ett fysiskt aktivt liv läggs tidigt, vilket gör att det är viktigt att även t.ex. lekplatser, badplatser, simhallar, friluftsanläggningar och utegym formas på ett sätt som lockar till rörelse och fysisk aktivitet för alla. Om barn med funktionsnedsättningar redan tidigt får en naturlig relation till att röra på sig sänker det tröskeln till att ta steget in i föreningsidrotten eller annan fysisk aktivitet. Det är också viktigt att alla inkluderas i skolidrotten – många aktiva vittnar om att de under skoltiden inte förväntades eller ens fick möjlighet att delta och har blivit aktiva trots snarare än tack vare skolidrotten.

Exempel på förbättrad tillgänglighet:

- *Utrop och tekniska hjälpmedel på offentliga färdmedel*
- *Ramper och hissar till tåg och bussar*
- *Ramper och hissar till/i arenor och anläggningar*
- *Anpassade omklädningsrum, toaletter och läktare*
- *Genomtänkta kontrastfärger*
- *Utbud av idrottshjälpmedel och utrustning*
- *Anpassade lekplatser, badplatser, motionslingor osv.*

Krav på Parasport Sverige

- Aktivt jobba för att frågan om tillgänglighet är högt på den politiska agendan
- Erbjuda andra specialidrottsförbund och samhället i stort kunskaper och kompetens kring frågan om fysisk aktivitet, idrott och tillgänglighet
- Genom medlemsföreningar och distrikt fortsätta arbeta med egna resurser (utrustning etc.) för att erbjuda fler möjligheter till fysisk aktivitet och idrott

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Säkerställa att tillgänglighet är en given aspekt vid planering av idrottsaktiviteter och event
- Se frågan om tillgänglighet som en naturlig och viktig del av idrottsutveckling och verksamhetsplanering
- Tillse att det i specialidrottsförbunden finns tillgång till anpassad utrustning för personer med funktionsnedsättning för idrotter som kräver det

Krav på samhället

- Säkerställa att nya anläggningar och andra aktivitetsytor konstrueras så att de är tillgängliga, samt att existerande uppgraderas
- Säkerställa att resor till och från idrottsanläggningar är tillgängliga
- Säkerställa att det finns "sportotek", dvs. möjlighet att låna idrottsutrustning, för personer med funktionsnedsättning
- Säkerställa att alla får och kan ta del i skolidrotten, oavsett förutsättningar
- Dra nytta av den kompetens som finns och involvera Parasport Sveriges föreningar och distrikt i planering av idrottsanläggningar och ytor för fysisk aktivitet

Den individuella kostnaden för idrottsutrustning kan variera stort mellan personer med och utan funktionsnedsättning. Det krävs t.ex. endast idrottskläder för att spela rugby medan en rullstolsrugbystol kostar minst 45 000 kr. Ekonomi blir därför ytterligare ett hinder för personer med funktionsnedsättning. Alla måste ha råd att idrotta, med eller utan funktionsnedsättning.

3. Utbildning, attitydförändring & forskning

Personer med funktionsnedsättning möts ofta av attityder som inte stimulerar till fysisk aktivitet och idrott. Okunskap bland idrottsledare, lärare och personal vid idrottsanläggningar kan leda till att personer med funktionsnedsättning inte får erbjudandet att idrotta eller att paraidrotter nedprioriteras när halltider fördelas.

Genom utbildning, riktad till idrottsrörelsen och olika samhällsliga institutioner och roller, kan vi öka kunskapen. Ofta räcker det med en enklare utbildning för att få en bild av vad fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning innebär. På så sätt kan man stärka inte bara föreningsledare utan även idrottslärare, handläggare och andra som kommer i kontakt med målgruppen.

Idrott för personer med funktionsnedsättning och de samhällsliga vinsterna är fortfarande ett forskningsområde som kräver mer fokus, resurser och insatser⁷. Ju mer data och information vi kan få fram, desto mer riktade insatser kan göras för att lösa folkhälsoproblemet genom gemensamma insatser.

Krav på Parasport Sverige

- Fortsätta bygga upp kunskap om fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning, i samarbete med Riksidrottsförbundet
- Ställa kunskaps- och kompetens till förfogande för specialidrottsförbund som vill börja med -eller förstärka sitt- arbete för personer med funktionsnedsättningar

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Riksidrottsförbundet måste i samarbete med Parasport Sverige bygga upp kunskap om fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning
- Ta fram planer för inkludering av personer med funktionsnedsättning i respektive specialidrottsförbund
- Säkerställa att parasport ingår i allmänna idrottsledarutbildningar som t.ex "Plattformen"

Krav på samhället

- Investera i forskning om fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning
- Möjliggöra att ämnet parasport etableras på lärosäten i Sverige
- Säkerställa att förtroendevalda och anställda som kommer i kontakt med personer med funktionsnedsättning har kunskap om de möjligheter till aktivt liv och idrottande som finns

---

⁷ Rapport från Riksdagens Utredningstjänst (RUT): Personer med funktionsnedsättning engagerade i en idrottsförening (2016-03-31)

4. Organisation och ekonomi

Parasport Sverige sitter idag på en unik samlad kunskap om fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning. Under åren har organisationen byggt upp en kunskapsbank inte bara gällande våra egna idrotter, utan kring parasporten i stort rörande allt från klassificering och medicinska frågor till utövande av de enskilda idrotterna.

Parasport Sverige har beslutat att de 19 idrotter som finns inom förbundet, i den mån det går, bör överföras till respektive specialidrottsförbund. Parafotboll ska spelas i Svenska Fotbollförbundet, parabordtennis i Svenska Bordtennisförbundet etc. Specialidrottsförbunden uttrycker dock ett fortsatt behov av stöd kring parasportfrågor – att den kompetens som finns samlad inom Parasport Sverige inte går förlorad.

Då Parasport Sveriges ekonomi helt bygger på de förbundsanslutna idrotterna, betyder det att för varje idrott som går vidare till "sitt" specialidrottsförbund minskar också de ekonomiska förutsättningarna för att behålla, och utveckla, nuvarande kompetens kring parasport. Idrotten blir inkluderad men förutsättningarna för att nå fler personer med funktionsnedsättning minskar. För att undvika denna paradox behövs ett samlat kunskaps- och kompetenscentrum för fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning, för att säkerställa mer och bättre parasport.

Krav på Parasport Sverige

- Parasport Sverige ska vara en partner i projekt, politisk påverkan och samhällsplanering gällande frågor rörande fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Etablera ett kompetenscenter för fysisk aktivitet och idrott inom Parasport Sverige
- Riksidrottsförbundet avsätter ekonomiska resurser för framväxten av ett kompetenscenter och säkerställer att en signifikant del av det statliga stödet till idrottsrörelsen öronmärks till fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning
- Parasportens utveckling ingår i det övergripande arbetet med Riksidrottsförbundets Strategi 2025

Krav på samhället

- Säkerställa att det finns öronmärkta medel för fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning i anslaget till Riksidrottsförbundet
- Säkerställa att resurser öronmärks för Special Olympics-verksamheten, som i dagsläget helt finansieras av Parasport Sveriges egna medel
- Ta in Parasport Sverige som en stark samarbetspartner i processer som handlar om idrott och folkhälsa för personer med funktionsnedsättning

Enligt en undersökning som gjordes av Riksidrottsförbundet och Parasport Sverige våren 2016 står över 80 % av de tillfrågade specialidrottsförbunden bakom idén att skapa ett kompetenscenter kring parasportfrågor.

Ett kompetenscenter behöver ha spetskompetens inom alla de områden som krävs för att nå fler personer med funktionsnedsättning med erbjudandet om fysisk aktivitet och idrott, t.ex:

- *Deltagande i skolidrotten*
- *Föräldrars attityder till fysisk aktivitet*
- *Medicinska frågor och klassning*
- *Idrottsutrustning*
- *Rekrytering*
- *Forskning*
- *Utbildning*

5. Paraeliten – förebilder för alla!

Inom Parasporten finns idrott från den bredaste bredd till den yppersta elit. Det är i breddidrotten som de största folkhälsovinsterna uppstår, samtidigt som förebilderna i eliten är en grund för att kunna rekrytera fler. De paralympiska stjärnorna lockar till rörelse då de visar att en funktionsnedsättning inte är en motpol till en framgångsrik idrottskarriär samtidigt som de visar på möjligheterna i vardagen oavsett funktionsnedsättning.

Sveriges Paralympiska Kommitté har under ett antal år drivit Elitidrottsskolan där elitaktiva paraidrottare (oavsett förbund) erbjudits en utbildning i att vara 24-timmarsidrottare. Denna satsning har varit mycket lyckad och ger deltagarna verktyg för att kombinera sin elitsatsning med studier och karriärplanering. Det finns en tydlig koppling mellan aktiva personer med funktionsnedsättning och sysselsättning, vilket är ytterligare ett argument för att få ännu fler i rörelse.

Krav på Parasport Sverige

- Varje elitidrott har en kravprofil och varje elitidrottare har en individuell kapacitetsanalys med tydliga tränings- och tävlingskrav
- Etablera tränings- och tävlingsutbyten, främst med de nordiska länderna men också med andra nationer i alla elitidrotter på olika nivåer från ungdom och utveckling till seniorlandslag

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Justera så att idrottens ekonomiska fördelningsnyckel ser till att parasporten har en stabil ekonomi så att den kan rekrytera och behålla kompetenta och engagerade ledare i sina landslag
- Tillse att parasporten har en modell där resurserna till elitverksamhet fördelas utifrån specifika kriterier där högpresterande idrotter i den internationella konkurrensen premieras inför varje verksamhetsår

Krav på samhället

- Införa särskilda möjligheter för att kombinera elitsatsningar och universitetsstudier för parasportare, till exempel genom att möjliggöra för fler guider, assistenter och medhjälpare
- Säkerställa att det finns goda ekonomiska resurser till Paralympicsverksamhet

6. Ett samhälle för alla. På riktigt.

Det behövs en bättre samverkan mellan de krafter som verkar för en bättre folkhälsa och bättre förutsättningar för fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionsnedsättning. Enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan den enskilde begära att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas. Vidare är landstingen, enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL), skyldiga att upprätta individuella planer över planerade och beslutade insatser inom habilitering och rehabilitering. Detta görs inte med tillräcklig kvalitet och omfattning.

Idag står Parasport Sverige ofta ensam och ensam är inte stark. Alla organisationer, stora som små, behöver befinna sig i ett sammanhang och samverka med andra för att utvecklas och stå stark. Vi ser stora möjligheter – och ett gemensamt ansvar för – att utveckla samarbeten med andra specialidrottsförbund, funktionshinderrörelsen samt andra ideella organisationer och myndigheter i län, kommuner, regioner och landsting. Tillsammans kan vi skapa ett samhälle som inkluderar personer med funktionsnedsättning inte bara i teorin, utan också i praktiken.

Krav på Parasport Sverige

- Fortsätta att utveckla expertisen kring fysisk aktivitet, idrott och folkhälsa för personer med funktionsnedsättning
- Fortsätta vara den starkaste partnern i politik för och kunskap om fysisk aktivitet, idrott och folkhälsa
- Utöka samarbetet med funktionshinderrörelsen

Krav på övriga Idrottsrörelsen

- Träffa region- och landstingsråd med ansvar för idrott och folkhälsa för att driva frågorna i detta program

Krav på samhället

- Sträva efter att möjliggöra för alla att utöva rätten att träna parasport
- Tillämpa LSS på samma sätt över hela landet
- Arbeta för att landets kommuner har en policy för att stimulera föreningar att vara tillgängliga för paraidrottare
- Öka de ekonomiska medlen till parasport på alla nivåer, från stat till kommun
- Sträva efter att parasporten ska inarbetas i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan

Parasport Sverige

- Svenska Parasportförbundet - ett specialidrottsförbund med 19 egna idrotter
  - 21 distrikt, 537 föreningar, 37 000 medlemmar
  - Tillsammans med 70 andra specialidrottsförbund medlemmar i Riksidrottsförbundet (RF)
- Sveriges Paralympiska Kommitté - ansvarar för den paralympiska idrotten, som även inkluderar idrott organiserad inom åtta andra specialidrottsförbund.
- Special Olympics Sweden – ansvarar för och leder Special Olympicsverksamheten i Sverige

Målgrupper - Parasport Sverige har verksamhet för personer med rörelsenedsättning, synnedsättning, utvecklingsstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Det parasportpolitiska programmet handlar dock om förbättrad folkhälsa och möjlighet till fysisk aktivitet och idrott för alla, oavsett typ av funktionsnedsättning.

Paralympics, parasportens motsvarighet till de Olympiska spelen (OS), är världens tredje största idrottstävling och hålls i anslutning till OS med omväxlande vinter- och sommarspel. Tävlingen samlar elitidrottare med funktionsnedsättningar från hela världen och arrangeras av the International Paralympic Committee (IPC).

Special Olympics är en världsomspännande organisation som bedriver och utvecklar idrottsverksamhet för personer med utvecklingsstörning. Genom Special Olympics arrangeras regelbundet nationella samt internationella läger och tävlingar med målsättningen att succesivt förbättra hälsan för idrottare i målgruppen.

För mer information, se www.parasport.se